

**UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI**
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Dominika Mátychová
**ÚLOHA ASISTENTA
PEDAGOGA V MATEŘSKÉ
ŠKOLE**

Olomouc 2022

Vedoucí práce Doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma Role asistent pedagoga v mateřské škole vypracovala samostatně a použila jsem jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Šumperku 2022

Dominika Mátychová

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří panu Doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, užitečné rady a veškerou pomoc. Dále děkuji pedagogickým pracovníkům Veselé školky, Šumperk za jejich ochotu při vyplňování dotazníků. Mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Asistent pedagoga	9
1.1. Legislativní vymezení	9
1.2. Osobnostní předpoklady	11
1.3. Náplň práce asistenta pedagoga v mateřské škole	12
1.4. Financování	14
2. Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem mateřské školy	15
2.1. Rozdělení kompetencí mezi asistentem pedagoga a učitelem	15
2.2. Nejčastější chyby ve spolupráci asistenta pedagoga s učitelem	16
3. Další vzdělávání asistenta pedagoga	19
3.1. Účast na kurzech	19
3.2. Samostudium	20
PRAKTICKÁ ČÁST	21
4. Role asistenta pedagoga v mateřské škole	22
4.1. Vymezení cíle, metod a techniky výzkumu	22
4.2. Analýza dat	23
4.3. Shrnutí výsledků výzkumného šetření	33
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	37
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	39
SEZNAM GRAFŮ	40
SEZNAM PŘÍLOH	41

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na roli asistenta pedagoga v mateřské škole. Celá práce je rozdělena do dvou částí – teoretická a praktická. Teoretická část obsahuje legislativní vymezení, osobností předpoklady, náplň práce a financování pozice asistenta pedagoga. V další teoretické části je pozornost věnována spolupráci asistenta pedagoga s učitelem, jejich kompetencím, nejčastějším chybám ve spolupráci a dalšímu vzdělání asistentů pedagoga. Praktická část je věnována kvantitativnímu výzkumu prostřednictvím elektronických dotazníků. Analýza dotazníků poskytne informace týkající se spolupráce mezi učiteli a asistenty pedagoga v konkrétní mateřské škole.

Klíčová slova – Asistent pedagoga, učitel, spolupráce, podpora, mateřská škola, inkluze, dítě se speciálními vzdělávacími potřebami

Annotation

Bachelor thesis is focused on the role of a teaching assistant in a kindergarten. The whole work is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part contains the legislative definition, personality prerequisites, job description and financing of the position of teaching assistant. In the next theoretical part we deal with the cooperation of the teaching assistant with the teacher, their competencies, the most common mistakes in cooperation and further education of teaching assistants. The practical part is devoted to quantitative research through electronic questionnaires. The analysis of the questionnaires will provide information on the cooperation between teachers and teaching assistants in a particular kindergarten.

Key words – teaching assistant, teacher, teamwork, support, kindergarten, inclusion, child with special educational needs

ÚVOD

Inkluzivní vzdělání je již mnoho let součástí přímé podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním cílem inkluzivního vzdělání je vzdělání všech žáků pohromadě a podpora každého jedince v dosažení jeho vzdělávacího maxima. Asistent pedagoga plní zásadní roli průvodce a podporovatele při vzdělávání dětí a žáků. Často také plní roli kamaráda a pomocníka, který s nimi řeší nejen školní problémy. S asistenty pedagoga se setkáváme v mateřských, základních i středních školách a právě tato pracovní pozice je v legislativě ukotvena již několik let, a tak se stále objevují různorodé pochyby a kladou zajímavé otázky.

Moje bakalářská práce je koncipována do dvou částí. Jedná se o teoretickou a praktickou část.

V první – teoretické části své bakalářské práce bych se chtěla zabývat komplexním pohledem na činnost asistenta pedagoga v mateřské škole. Ve své práci bych se chtěla soustředit na legislativní vymezení, osobnostní předpoklady, náplň práce asistenta pedagoga a okrajově zmínit financování. Dále bych se ráda zaměřila na rozdělení kompetencí mezi asistentem pedagoga a učitelem, jejich nejčastější chyby ve spolupráci a upřesnila zodpovědnost asistenta pedagoga za bezpečí dětí. Pozornost chci věnovat i kvalifikační kurzům a samostudium asistenta pedagoga.

V druhé – praktické části se věnuji dotazníkovému šetření zaměřené na pohled učitelů. Jak právě oni vnímají roli asistenta pedagoga ve školce v které vyučují. Získaná výsledná data by mohla být přínosem jak pro asistenty pedagoga, tak pro pedagogy i rodiče, neboť přináší pohledy a názory samotných pedagogů a rodičů.

Důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je skutečnost, že jsem na pozici asistenta pedagoga v mateřské škole rok pracovala, proto je mi téma blízké.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník a zaměstnanec školského zařízení. Jeho činnost a statut je definován v platné legislativě. Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitele a jeho metodickou podporu by měli zajistit pracovníci školského zařízení. Funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel na základě souhlasu příslušného krajského úřadu. Jeho kvalifikační předpoklady musí být ve shodě se zákonem o pedagogických pracovnících. Dále by měl také disponovat osobnostními dispozicemi. (Kendíková, 2017, 37-38)

Asistent pedagoga vykonává činnost na základě náplně práce a přiznaných podpůrných opatření žáka, jemuž poskytuje podporu. (Kendíková, 2020, s. 7)

1.1. Legislativní vymezení

Jednou z nejdůležitějších právních norem souvisejících s oblastí vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nesporně zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), v platném znění. Zmíněný zákon se zabývá obecnými pravidly týkajícími se školní docházky a studia na uvedených typech škol. V roce 2016 došlo k novelizaci §16 školského zákona. Díky úpravě je dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností potřebuje podpůrná opatření.

Velmi podstatný je i zákon č. 562/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, v plném znění, kdy v jeho úvodním ustanovení jsou definovány obecné předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka §3 a §4. Ustanovení §20 přesně formuluje, jak může asistent pedagoga získat odbornou kvalifikaci.

Předpis, který považuje za důležitý a klíčový ve všech pracovně právních záležitostech v oblasti zaměstnání pracovníků na pozici asistenta pedagoga je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

Vyhláška věnující se činností asistentů pedagoga je č. 27/2016 Sb., o vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění. Jde o nejvýznamnější prováděcí předpis ke školskému zákonu, s kterým by měli být seznámeni všichni asistenti pedagoga. Formuluje jednotlivá podpůrná opatření, počínaje asistentů pedagoga, kterým je věnován §5 této vyhlášky. Zmíněný předpis obsahuje důležité a zajímavé přílohy. Ty nesou vzory důležitých dokumentů, včetně IVP a přehlednou tabulku podpůrných opatření. Tabulka

je rozdělena podle stupňů podpory (1-5). Jasně definuje její charakter a zmiňuje přehled různých podpůrných opatření i kompenzačních a speciálně pedagogických pomůcek. Pro pedagogické i poradenské pracovníky jde o velmi cenný a klíčový zdroj informací. (Kendíková, 2020, s. 97)

Jako výborný zdroj informací v oblasti poradenství může asistentům sloužit vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízení, v platném znění.

V okruhu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a asistentů pedagoga okrajově souvisejí i níže uvedené předpisy ke školskému zákonu. Za všechny jmenujme:

- Vyhlášku č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke studiu na středních školách
- Vyhlášku č. 13/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, v platném znění
- Vyhlášku č. 45/2005 Sb., o základním vzdělání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění
- Vyhlášku č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, v platném znění
- Vyhlášku č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělání na středních školách maturitní zkouškou, v platném znění

V souvislosti s výkonem práce asistenta pedagoga je potřeba zmínit prováděcí předpis k zákonu o pedagogických pracovnících, a to nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Kde v příloze nalezneme důležitou tabulku s přesným týdenním rozsahem přímé pedagogické činnosti. (Kendíková, 2020, s. 98)

1.2. Osobnostní předpoklady

Osobnost asistenta pedagoga představuje spojení určitých osobnostních rysů, které tuto profesi charakterizují. Měl by to být člověk, který jedná s respektem k morálce a společenským požadavkům, jeho emoční reakce a citové vztahy jsou vyrovnané, tak aby je dokázal ve svém budoucím povolání uplatnit. Nelze očekávat, že se osobnost asistenta pedagoga bude řídit podle nějaké šablony. Velkou roli hraje individualita jedince a jeho věk, pohlaví, zkušenosti, potřebné znalosti a odlišnost v typologii osobnosti. Osobnostními předpoklady se zejména rozumí:

- občanská bezúhonnost
- aktivní přístup k práci
- sociální citění, přirozený a pozitivní poměr k životu a lidem
- snaha pomáhat

Každá osobnost člověka se během života formuje. Skladba osobnostních vlastností se proměňuje v závislosti na genetické výbavě a na sociálním prostředí. Takže i osobnost asistenta pedagoga se během života mění. (Kulštrunková, 2015, s. 50)

Chování asistenta pedagoga by mělo být přirozené a nenásilné. Dobrý asistent umí navodit přátelskou atmosféru, dokázat se vžít do různých situací, umí naslouchat, správně poradit a celkově navodit pocit bezpečí. Dále by měl umět vytvořit vhodné prostředí pro práci při výuce a dokázat pomoc i podpořit daného žáka s individuálním přístupem. Důležitou osobnostní charakteristikou je i schopnost týmové práce-spolupráce s učitelem s respektem a otevřeností. V neposlední řadě je třeba zmínit i samostatnost, tvůrčí přístup, sebevzdělání a vědět co, kdy, jak. Velkým plusem je organizační schopnost – rychlé rozhodování a zvládání náročných situací. (Kulštrunková, 2015, s. 51)

Dle Z. Němce a P. Martinovské (2018, s.14) je při výběru vhodného asistenta do mateřské školky důležité nejen vzdělání, ale i osobnostní vlastnosti a dovednosti uchazeče. Asistent v mateřské škole by měl mít pozitivní vztah k dětem a k vlastní práci. Paradoxně a ne výjimečně pomáhá k zájmu o tuto práci nízký plat (plat asistenta pedagoga lze zařadit do 4.-9. třídy). Je tedy zjevné, že lidé kteří mají zájem o tuto práci s dětmi pracují rádi. Asistent pracující v mateřské škole by měl umět porozumět prožívání předškolního dítěte, jeho zájmům a potřebám. Asistentovi by neměla chybět trpělivost. Předškolní děti a to zejména ty s nějakým znevýhodněním potřebují časté opakování a delší čas na práci. Asistent by měl být důsledný, protože děti v předškolním věku potřebují mít vytyčená jasná pravidla. Dále by měl být ochoten

se nechat vést zkušeným učitelem, respektovat jeho rady a pokyny a nezasahovat nevhodně do vzdělání. V neposlední řadě by měl být ochoten se učit a průběžně vzdělávat. Při výběrovém řízení na místo asistenta pedagoga je vhodné, aby společně s ředitelem byli přítomni i učitelé, se kterými bude asistent pedagoga spolupracovat.

1.3. Náplň práce asistenta pedagoga v mateřské škole

Základní vymezení pracovní náplně asistenta pedagoga je dáno vyhláškou o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (vyhláška č. 27/2016 Sb.) – pozice asistenta pedagoga je podrobně popsána v §5.

Už první odstavec tohoto paragrafu stojí za pozornost. Text vyhlášky uvádí, že „*asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*“. Už zde je jasně řečeno, že se jedná o asistenta, který poskytuje pomoc učiteli, nikoli se nejedná o asistenta žáka, který by se měl věnovat pouze konkrétnímu žákovi.

Dále vyhláška definuje hlavní pracovní náplň asistenta pedagoga, při čemž pracovní pozici odlišuje v kvalifikaci. V případě pracovní pozice s většími požadavky na kvalifikaci musí mít asistent pedagoga maturitu anebo s menšími požadavky na kvalifikaci mít maturitu nemusí. Asistent na vyšší úrovni (s maturitní zkouškou) zajišťuje:

- a) přímou pedagogickou činnost při vzdělání a výchově podle předem stanovených postupů a pokynů učitele, zaměřenou na individuální podporu žáků související s přímou pedagogickou činností
- b) podporu žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě, žák je veden k samostatnosti
- c) výchovnou morálku zaměřenou na vytváření základních hygienických, pracovních a jiných návyků spojené se sociálními kompetencemi

V mateřské škole jde tedy o asistenta, který pracuje s dítětem s nějakým znevýhodněním či postižením podle přesných pokynů učitele, speciálního pedagoga nebo jiného odborného pracovníka a pomáhá dítěti se správným rozvojem potřebným pro vstup do základní školy. Krom výše zmíněných činností může tento druh asistenta pedagoga vykonávat i méně kvalifikované práce popisované u asistentů na nižší úrovni.

Asistent na nižší úrovni (bez maturitní zkoušky) zajišťuje:

- a) podporu pedagoga při pomocné výchovné práci, a to zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- b) pomoc při organizovaných činnostech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- c) pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- d) pomoc při komunikaci s žáky, zákonnými zástupci a komunitou, ve které žák žije
- e) nezbytnou pomoc při sebeobsluze, pohybu při vyučování, při akcích pořádané školou
- f) pomoc spojená s nácvikem sociálních kompetencí

V praxi mateřské školy to znamená, že tento asistent pomáhá učiteli s organizací dětí ve třídě, s dohledem nad dětmi, doprovodem po budově i mimo ni. Složitější individuální úkony jako jsou logopedická cvičení, rozvoj grafomotoriky a sociální interakce tento typ asistenta neprovádí.

Oba druhy asistenta pedagoga mají v mateřské škole své místo, jen je potřeba velmi dobře zohlednit jejich pracovní náplň. Pokud budeme mít v mateřské škole asistentku s vysokoškolským vzděláním a bude pomáhat pouze s hygienou a oblékáním, tak je to škoda jejího nevyužitého potenciálu a riskujeme, že odejde pracovat někam jinam. Naopak pokud přijmeme na pozici asistenta pedagoga vyučenou kuchařku, která si doplnila vzdělání kurzem a budeme po ní žádat nácvik sociální interakce dítěte s autismem, tak je to také špatně, protože se jedná o příliš kvalifikovanou práci, na kterou dotyčná asistenta nemá potřebné odborné vzdělání.

V praxi je dobré vést asistenta pedagoga k pochopení podstaty předškolního vzdělání. Asistent pedagoga je osoba, která může zvyšovat kvalitu vzdělávání na úrovni spolupráce s rodinou. Asistent hledá a realizuje jedinečnou vzdělávací cestu každého dítěte, ale i dospělého, který vstupuje do procesu vzdělávání dané školy a to s maximálním respektem k vývoji, kognitivním, fyziologickým a emocionálním potřebám dítěte. (Němec, Martinovská, 2018, s.35-37)

Dle V.Čadilové a Z. Žampachové (2021, s. 35-36) je součástí práce asistenta pedagoga i nepřímá pracovní činnost, která se neliší v jednotlivých stupních i typech škol. Nepřímá pedagogická činnost se týká:

- zpracovávání dokumentace žáka –podíl na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu (IVP), zaznamenávání průběhu výuky, mimořádných událostí a na základě vzájemné dohody s pedagogem se podílí i na dlouhodobějším hodnocení žáka
- komunikace mezi zákonnými zástupci a příslušným poradenským centrem
- přípravy pomůcek pro konkrétní činnost
- dalšího vzdělávání v oblasti výchovy a vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

1.4. Financování

Škola musí učinit několik formálních kroků, aby mohla dosáhnout na finanční prostředky. Vše začíná ve chvíli, kdy škola obdrží doporučení od školského poradenského zařízení. V takovém doporučení se obvykle sděluje, že je potřeba zakoupit nějakou pomůcku, kterou žák potřebuje nebo je potřeba podpůrného opatření v podobě asistenta pedagoga či hodiny odborné péče. Tuto skutečnost je potřeba uvést do školní matriky. Pochopitelně lze peníze získat pouze tehdy, když škola péči poskytuje nebo pomůcku zakoupí – na to má tři měsíce. Škola poté vygeneruje výkaz na základě kterého jsou přiznány finanční prostředky.

V souvislosti s novelizací §16 školského zákona v roce 2016 vešel v platnost nový způsob financování. Finanční prostředky jsou nárokovatelné a to v souvislosti s přiznaným podpůrným opatřením. Podpůrné opatření dělíme do druhého až pátého stupně. Ředitelé škol se tak už nemusí bát, že jim budou chybět finance na platy asistentů pedagoga nebo na potřebnou pomůcku. Školy by se měly chovat ekonomicky a zodpovědně. Pokud má například několik žáků ve třídě nárok na stejnou předepsanou odbornou pomůcku, může ji využít více žáků a škola si nemusí nárokovat finanční prostředky ve všech případech. V některých případech i právě asistenti pedagoga poskytují podporu více žákům ve třídě, ale pochopitelně pracují za jeden plat. (Kendíková, 2020, s. 25)

Právě finance jsou jeden z nejčastějších důvodů, proč ředitel školy nezřídí pracovní místo asistenta pedagoga. V rozpočtu školy zvýšený normativ na žáka se SVP má k dispozici financování z regionálního školství. To však zpravidla nepokryje kompletní finanční náklady spojené se vzděláním tohoto žáka. Například jsou to didaktické pomůcky, speciální učebnice a asistent pedagoga – tj. plat, pojištění, odvody, výdaje vázané na pracovní poměr. Pro představu činní plat asistenta pedagoga v plném úvazku v 8. platové třídě a v 1. platovém stupni 180 tisíc Kč za rok bez ostatních výdajů. Po dobu plnění povinné školní docházky jednoho žáka se SVP

v jedné dané třídě se částka pohybuje okolo 1 620 000 Kč, proto ne vždy má ředitel školy možnost zajistit finance z různých zdrojů. (Korandová, Tlapáková, 2015, s. 46.)

V některých případech lze využít rozvojových programů MŠMT, jako je například financování odborné činnosti školního psychologa a popřípadě dalších odborných pracovníků. Školy mohou v některých případech využít i garanty vypisované krajskými úřady či obcemi nebo městskými částmi ve velkých městech. Zavedení výše uvedených změn v praxi vyvolalo vlnu kritiky. Mnoha lidem přijde zavedení společného vzdělání – inkluzivní vzdělání – velice drahou záležitostí. Domníváme se, že se celý systém časem uklidní, ustálí a školy se naučí chovat ekonomicky. (Kendíková, 2020, s. 26)

2. Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem mateřské školy

„Vztah mezi asistentem pedagoga a učitelem žáka se SVP je zásadním prvkem, který ovlivňuje úspěšnost vzdělávacího procesu.“ (Kulštrunková, 2015, s. 56)

V oblasti vzdělávání je učitel odborníkem a garantem výchovně vzdělávacího procesu ve třídě. Spolu s asistentem pedagoga vytváří správné vzdělávací podmínky pro všechny žáky ve třídě. Pro správnou spolupráci mezi učitelem a asistentem pedagoga je důležité aby oba – asistent i učitel – dobře porozuměli smyslu pozice asistenta, která se v mateřské škole zřizuje jako podpůrné opatření ke konkrétnímu dítěti, byť základním smyslem je ale pomoci učiteli. V praxi se můžeme setkat s tím, že se učitel brání přijetí asistenta pedagoga do své třídy s odůvodněním, že všechnu práci zvládnou sami a pomoc asistenta není nutná. Některým učitelům není příjemný dohled cizí dospělé osoby. Při správném pochopení a uchopení práce asistenta pedagoga po čase zjišťují, že s pomocí asistenta zvládají práci v dané třídě ještě lépe. (Němec, Martinovská, 2018, s. 69)

2.1. Rozdělení kompetencí mezi asistentem pedagoga a učitelem

Základním stavebním kamenem spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem je vzájemný respekt! Asistent respektuje učitele jako svého nadřízeného, který rozhoduje o tom, jak práce s dětmi bude probíhat a zároveň zadává asistentovi pracovní úkony. Naopak je ale potřeba, aby i učitel respektoval asistenta jako svého kolegu, který má sice nižší vzdělání, ale mnohdy víc rozvinutý cit na informace, které můžou učiteli při práci s celou třídou uniknout.

Vzájemný respekt a spolupráce asistenta pedagoga s učitelem slouží jako skvělý vzor pro děti, které se učí nápodobou spolupracovat a pomáhat si. (Němec, Martinovská, 2018, s. 70)

Základní rozdělení kompetencí a pravomocí mezi učitelem a asistentem vyplývá z popisu jejich profesí a vzdělání:

- a) V popisu profese je učitel ten, kdo zodpovídá za pedagogickou činnost ve třídě, rozhoduje o tom, co se kdy a jak bude s dětmi dělat, plánuje aktivity. Asistent pedagoga poskytuje podporu učiteli a postupuje podle pokynů učitele.
- b) Vzdělání učitele je zpravidla vyšší a kvalifikovanější, protože absolvoval několik let v pedagogickém oboru na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole. Vzdělání asistenta pedagoga je zpravidla nižší, díky absolvování krátkodobého odborného kurzu a považujeme jej za méně kvalifikovaného na rozdíl od učitele.

Pro správnou a jasnou spolupráci mezi asistentem a učitelem není od věci si hned od začátku mezi sebou vytyčit jasné mantinely práce a vzájemná očekávání. Ideální přístup je, když se před nástupem asistenta do práce sejde asistent s učitelem, popřípadě s někým z vedení mateřské školy. Učitel co nejpřesněji popíše, jakou formu pomoci po asistentovi žádá a očekává. Je zřejmé že ne všechny možnosti spolupráce lze dopředu domluvit, ale že vznikají až v průběhu práce s dětmi. (Němec, Martinovská, 2018, s. 71-72)

S postavením asistenta v kolektivu také souvisí některá formální opatření, na které se často zapomíná. Asistent pedagoga jako rovnoprávný člen učitelského sboru by měl mít své pracovní místo, skříňku či prostor pro ukládání pracovních materiálů. (Uzlová, 2010, s.50)

2.2. Nejčastější chyby ve spolupráci asistenta pedagoga s učitelem

V předešlé kapitole bylo zmíněno, že pro kvalitní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nezbytná týmová spolupráce. Členy týmu jsou myšleni – učitel, asistent, školní speciální pedagog či psycholog, zástupce poradenského zařízení a rodiče žáka. Do týmu by se měl zapojit i ředitel školy, protože i ten se podílí a je odpovědný za sestavení individuálního vzdělávacího plánu. (Uzlová, 2010, s.49)

Chyby ve spolupráci učitele a asistenta mohou negativně ovlivnit kvalitu práce a atmosféru ve třídě.

Mezi nejčastější chyby ze strany asistenta pedagoga patří:

- Asistent pedagoga nerespektuje autoritu učitele

V praxi se můžeme setkat se situací, kdy je asistent pedagoga starší než učitel, eventuálně má delší praxi s dětmi s postižením. Asistent pak může získat představu, že práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami více rozumí. To je chyba. Asistent zůstává vždy v podřízené pozici a je jeho povinností respektovat zadání práce od učitele.

- Asistent je příliš horlivý

Z dobré vůle chce být asistent co nejvíce užitečný a co nejvíce aktivní. Takový asistent poskytuje učiteli a dětem i pomoc, která je zbytečná a učiteli narušuje program, děti učí pasivně a brzdí v samostatnosti. Takovému problému lze lehce předcházet a to pečlivým plánováním – asistent má od učitele podrobné zadání práce.

- Asistent je při práci příliš pasivní

V některých případech se asistent obává, aby učiteli nezasahoval do jeho práce příliš. Častěji se však můžeme setkat s tzv. pohodlným asistentem. Asistent plní jen nezbytné základní úkoly, část pracovní doby je pasivní a do práce s dětmi se nezapojuje. Tomuto problému lze předcházet ideálně hned od prvního společného dne, kdy učitel asistentovi zadává jasné vymezené pracovní úkoly a vede ho k tomu, aby si práci hledal sám, např. sám sledoval, které dítě zrovna potřebuje podpořit. (Němec, Martinovská, 2018, s. 76-77)

Mezi nejčastější chyby ze strany učitele patří:

- Učitel svěří dítě se znevýhodněním výhradně do péče asistenta pedagoga

Mnozí učitelé považují tento postup za přirozený, vždyť asistent je tu právě kvůli dítěti. Opak je ale pravdou. Jak už jsme v předešlých kapitolách zmiňovali, tak asistent pedagoga asistuje pedagogovi a nikoli konkrétnímu žákovi. Učitel a asistent se společnými silami starají o celou třídu.

- Učitel dostatečně nevede asistenta k práci

Učitelé, kteří nejsou na spolupráci s asistentem zvyklí předpokládají, že si asistent v práci poradí sám. To je hlavní problém u začínajících asistentů. Především v prvních týdnech je vhodné, aby učitel asistenta vedl a zadával mu konkrétní a jasné úkoly.

- Učitel zadává asistentovi příliš náročné úkoly

Tato chyba se stává nejčastěji učitelům, kteří nesprávně porozuměli pozici asistenta pedagoga a mají pocit, že je to speciální pedagog a odborník na jeho diagnózu. Učitel by si měl uvědomit, že kvalifikace asistenta se pohybuje na úrovni několikadenního kurzu, zatímco speciální pedagogika vyžaduje tři až pětileté studium.

- V mateřské škole není jasně vymezena role asistenta pedagoga

Ve třídě mateřské školy spolupracují dva učitelé v konkrétně stanovených časech, střídají se při hlavní činnosti a při pobytu venku se překrývají. Asistent pedagoga vstupuje do praxe jako třetí osoba tohoto mini týmu. Dalšími osobami, které se podílí na spolupráci v mateřské škole jsou i nepedagogičtí pracovníci a to například při pořádání akcí, kdy mají například paní uklízečky v náplni práce oblékání dětí atd. Proto je nezbytné si jasně vymežit role každého z týmu. (Němec, Martinovská, 2018, s. 78-80)

2.3. Zodpovědnost asistenta pedagoga za bezpečí dětí

Učitel a asistent pedagoga mají mezi sebou rozdělené pracovní úkoly a kompetence. Mimo to je velmi důležité, aby si mezi sebou vymezili zodpovědnost za bezpečnost a ochranu dětí v mateřské škole. Podle školského zákona odpovídá za bezpečnost dětí škola jako instituce, která však zodpovědnost za děti odkazuje na pedagogické pracovníky.

Asistent pedagoga může vykonávat svou práci s dětmi i bez učitelského dozoru – má tedy zodpovědnost za bezpečnost a zdraví dětí. Zmíněný fakt se však týká pouze pozemku školy, protože na vycházku s dětmi sám asistent bez učitele nemůže. Na výlet či vycházku, jinak řečeno kamkoliv mimo pozemek mateřské školy bez doprovodu učitele nesmí. To je určeno Vyhláškou o předškolním vzdělání (č. 14/2005 Sb.), která v §5 říká že: „*K zajištění bezpečnosti dětí při pobytu mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, stanoví ředitel počet učitelů mateřské školy tak, aby na jednoho učitele mateřské školy připadlo nejvýše a) 20 dětí z běžných tříd,*

nebo b) 12 dětí ve třídě, kde jsou zařazeny děti s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně nebo děti mladší 3 let. “ (Němec, Martinovská, 2018, s. 75-76)

Dále zodpovídá za svá rozhodnutí, která činí při výkonu své profese. Dokáže svá rozhodnutí objasnit, analyzovat i obhájit. Své zkušenosti, které nabyt vzděláním dokáže efektivně flexibilně přizpůsobit dané situaci (např. uspořádání třídy, bere v úvahu vliv rodinného prostředí, ve kterém žák žije, aj.). (Gardošová, 2015, s. 76)

3. Další vzdělávání asistenta pedagoga

Sebelepší zlepšování své kvalifikace považujeme za velmi důležitou součást práce asistenta pedagoga. Dokonce absolvování všemožných kvalifikačních kurzů nedokáže asistenta připravit na všechny typy potřeb u dětí, se kterými se v mateřské škole může setkat. Proto je správné se v průběhu svého zaměstnání neustále zlepšovat, nasávat důležité informace a vzdělávat se. (Němec, Martinovská, 2018, s. 93)

3.1. Účast na kurzech

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), tedy i vzdělání asistentů pedagoga upravuje *zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, a vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.*

Kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zajišťuje řada různých organizací po celé České republice. Jedna z významných institucí, která kurzy pořádá je Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV, <https://www.nidv.cz/>). Dále je dobré zmínit i Národní ústav pro vzdělání (NÚV, <https://www.nuv.cz/>), krajské vzdělávací instituce nebo některé univerzity.

Oficiální databázi všech akreditovaných kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků můžeme najít na stránkách ministerstva školství.

Všechny kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků mají dvojí podobu – buď si škola lektora objedná a ten k danému tématu proškolí celý pedagogický sbor, nebo individuální zájemci navštíví kurz probíhající někde v prostorách vzdělávací organizace. Velkou výhodou při účasti na kurzech je pro asistenty pedagoga možnost čerpat studijní volno.

V době studijního volna má asistent nárok na stejný plat, jako kdyby byl na pracovišti. (Němec, Martinovská, 2018, s. 93-95)

Kromě vzdělávacích kvalifikačních kurzů mají asistenti, osobní i pedagogičtí, celou řadu možností, jak doplňovat své vzdělání a rozšiřovat svou kvalifikaci. V současné době existuje celá řada workshopů, přednášek, online přednášek, seminářů a metodických setkání. (Uzlová, 2010, s. 61)

Přehled všech kvalifikačních kurzů pořádané na území České republiky můžeme najít na stránkách www.asistentpedagoga.cz, kde je možné narazit na spoustu zajímavých informací ohledně volných pracovních míst, změny v legislativě, doporučené literatury, poradna aj. (Kendíková, 2020, s.96)

3.2. Samostudium

Dostupnějším zvyšováním kvalifikace pro asistenty pedagoga je samostudium, protože ve srovnání s kurzy vyžaduje menší časovou i finanční investici. K samostudiu může asistent pedagoga využít odborné pedagogické publikace, které si může půjčit přímo ve škole nebo v místní knihovně, či zakoupit v knihkupectví.

V současném moderním světě je výhodou, že celá řada odborných publikací je volně přístupná na internetu. Z mnoha různých je třeba zmínit metodické příručky, které vytvořila v roce 2012 Univerzita Palackého v Olomouci. Příručky jsou zaměřené na práci asistenta pedagoga s vybraným typem žáků se zdravotním postižením.

V rámci projektu financování z prostředků Evropské unie vznikl i Standart asistenta pedagoga, který je rovněž dostupný na internetu.

Asistentovi pedagoga mohou pomoci i pedagogické časopisy – Učitelské noviny a Učitelské listy.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Role asistenta pedagoga v mateřské škole

V posledních letech jsme si mohli všimnout, že roste důležitost pozice asistenta pedagoga. Podle statistik ministerstva školství vzrostl počet asistentů pedagoga v mateřské škole v letech 2016 a 2017 více než o čtvrtinu. V roce 2016 pracovala v mateřských školách v ČR 2298 asistentů pedagoga, o rok později, v září 2017, to už bylo 2963 asistentů pedagoga. Tento nárůst je potěšující, protože můžeme vidět, že stát tímto způsobem zvyšuje podporu škol ve vzdělání dětí s různými druhy znevýhodnění nebo postižením. (Němec, Martinovská, 2018, s.7)

V současné době pozice asistenta pedagoga zakořeňuje a snad každá mateřská škola má již zkušenost s tímto pedagogickým pracovníkem. Při hledání tématu své bakalářské práce jsem měla jasno hned od začátku. Zvolila jsem téma mě blízké, protože jsem jako asistent pedagoga v mateřské škole pracovala. Naše mateřská škola se skládá z pěti pracovišť, kde pracuje přes 40 pedagogických zaměstnanců. V každé třídě (děti ve věku 3-6 let) působí dvě učitelky a jeden asistent pedagoga. Ve dvou třídách pro nejmladší děti (2-3 roky) působí také dvě učitelky a chůva.

4.1. Vymezení cíle, metod a techniky výzkumu

Cílem této bakalářské práce je zjistit názory a postoje mezi učiteli a asistenty pedagoga vzhledem k jejich spolupráci při vzdělávání v konkrétní mateřské škole – Veselé školky v Šumperku. Chtěla bych popsat názory a zhodnotit, zda je asistent pedagoga pro učitele a třídu přínosem, zda je jejich vztah spíše pozitivní a na vlně vzájemné tolerance, podpory a spolupráce.

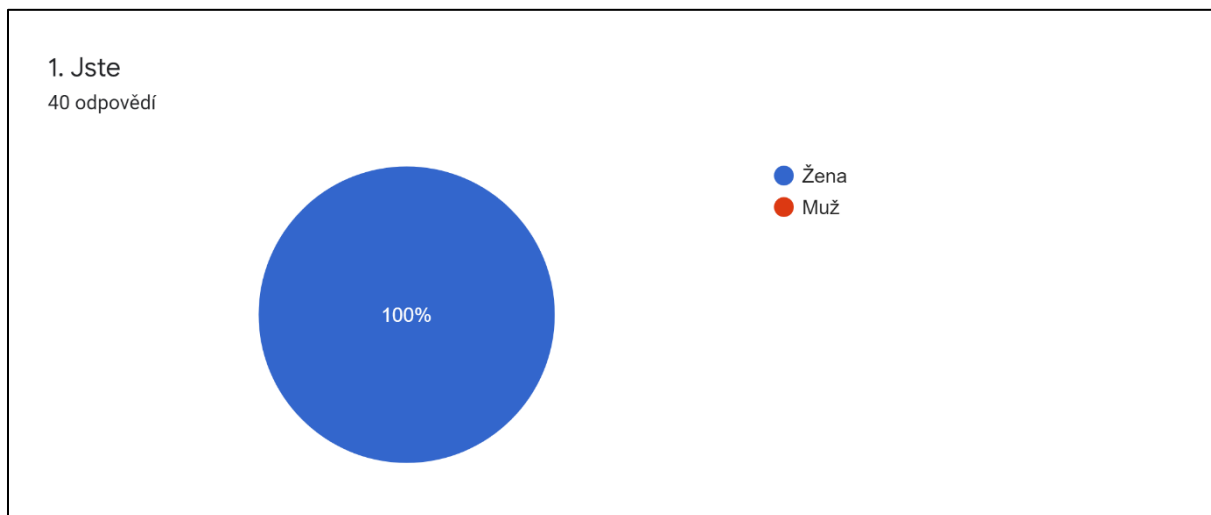
Pro sběr dat jsem zvolila kvantitativní metodu výzkumu – dotazníkové šetření. Dotazník jsem předala respondentům rozesláním internetovou poštou. Online dotazník byl vytvořen anonymní formou, aby se mohli respondenti co nejvíce otevřít a já tak pro svůj výzkum získala co nejvíce skutečných informací. Nevýhodou dotazníkového šetření je, že se nemůžeme respondentů doptat na další informace a také nám mohou dotazníky vrátit v menší míře, než v jaké byly rozeslány.

Výzkumné šetření probíhalo v průběhu dubna/května roku 2022. Online dotazník obsahoval 12 otázek a to uzavřených a otevřených. Dotazník je přílohou č.1 této bakalářské práce

4.2. Analýza dat

Získaná data analyzuji za využití postupu deskriptivní statistiky. Nejprve představím respondenty výzkumu vzhledem k pohlaví, pracovní pozice a délky praxe. Výsledky jsou seřazeny podle pořadí otázek v dotazníku.

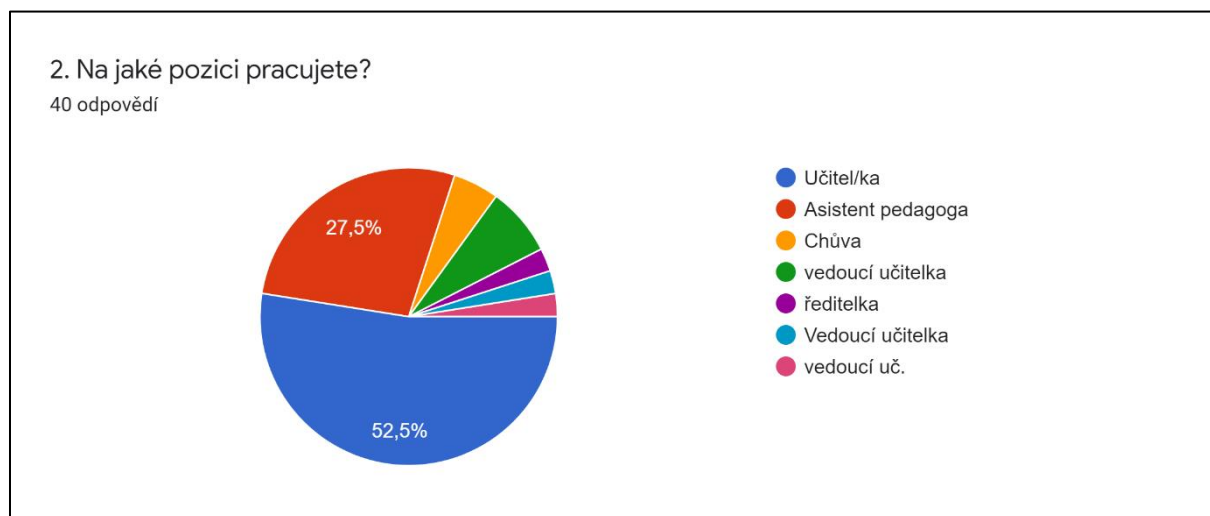
Otázka č. 1: Pohlaví

Graf 1 - Pohlaví respondentů

Na tuto otázku odpovědělo 40 respondentů jednohlasně. Všechny tázané jsou ženy. Otázka ohledně pohlaví vzhledem k pedagogickým pracovníkům v mateřské škole by se mohla zdát zbytečná, byť já ji chtěl použít z důvodu, že jsem se ve své praxi v mateřské škole setkala s mužským pohlavím v pedagogickém sboru.

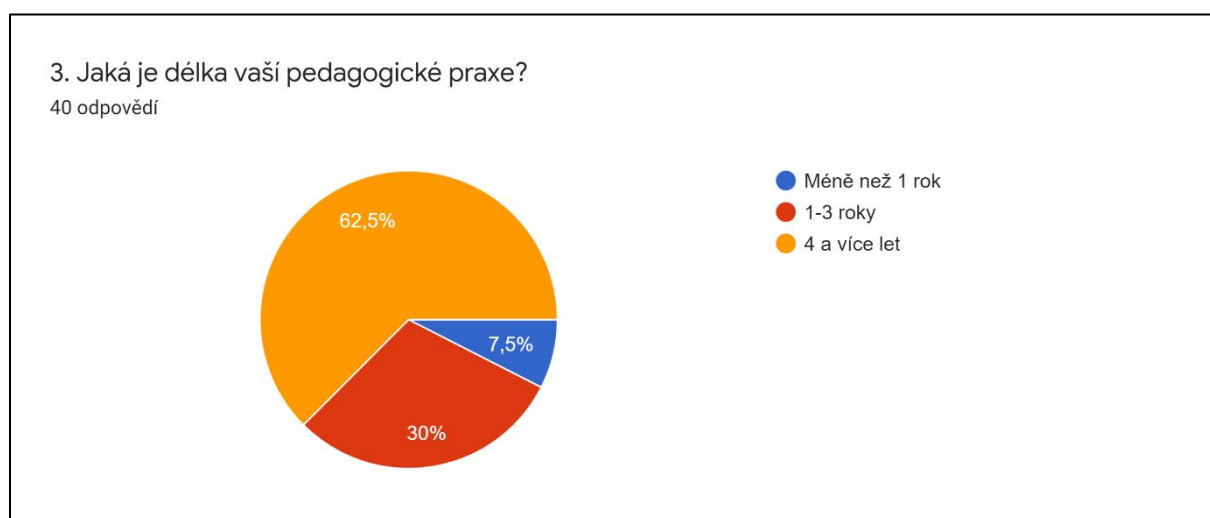
Otázka č.2: Pracovní pozice

Graf 2 - Pracovní pozice

Více než polovina respondentů (21 osob) pracuje na pozici učitelka. Dále dle grafu v mateřské škole pracuje více než jedna čtvrtina asistentů pedagoga (11 respondentů – 27,5 %), pět vedoucích učitelek (13,5 %), dvě chůvy (5 %) a ředitelka školky (2,5 %). V průměru na každou třídu připadnou dvě učitelky a jeden asistent pedagoga. Chůvy působí v třídách pro děti ve věku 2–3 roky, kde asistenti ještě nejsou potřeba, protože to je příliš brzký věk dítěte na diagnózu specifických poruch.

Otázka č.3: Délka pedagogické praxe

Graf 3 - Délka pedagogické praxe

Graf č.3 uvádí délku pedagogické praxe všech respondentů. Pro účely dotazníku byla délka praxe rozdělena do třech kategorií. Největší zastoupení 62,5 % (25) respondentů uvádí, že délka jejich pedagogické praxe je 4 a více let. Ze získaných dat 30 % (12) respondentů pracuje ve školství 1-3 roky a zbylých 7,5 % (3) respondentů působí v pedagogické praxi méně než rok. Údaje vyplývající z grafu nám ukazují, že větší část pedagogického sboru má letité zkušenosti a to zejména učitelé. V praxi se můžeme setkat, že asistenty pedagoga natolik zaujme práce s dětmi, že si chtějí dodělat vzdělání – maturitu z pedagogiky – a chtějí učit, tedy povýší na pozici učitelka mateřské školy.

Další otázky se týkají délky spolupráce, definice a popis jeho práce, náplně práce a názoru na počet AP.

Otázka č.4: Délka spolupráce s asistentem pedagoga

Graf 4 - Délka spolupráce s AP

Dotazníková položka číslo 4 je zaměřena na délku spolupráce asistenta pedagoga s učitelem. Z analýzy grafu bylo zjištěno, že je pozice asistenta pedagoga stále čerstvou pracovní pozicí v mateřské škole, protože necelá polovina (18) respondentů odpověděla, že s asistentem spolupracuje 1-3 roky. 20 % (8) respondentů spolupracuje s asistentem pedagoga více než 4 roky, což je doba kdy se tato pozice začala ve školství lépe financovat v souvislosti s novelizací § 16 školského zákona v r. 2016. Více než čtvrtina (27,5 %) - 8 respondentů – spolupracuje s asistentem pedagoga méně než rok a 3 (7,5 %) neměli možnost spolupracovat s AP.

Otázka č.5: Kdo je AP a jaká je jeho práce

Další výzkumnou otázkou dotazníkového šetření byla otevřená a nepovinná, tudíž na ní odpovědělo pouze 34 respondentů z 40. Velká většina se vyjádřila následovně:

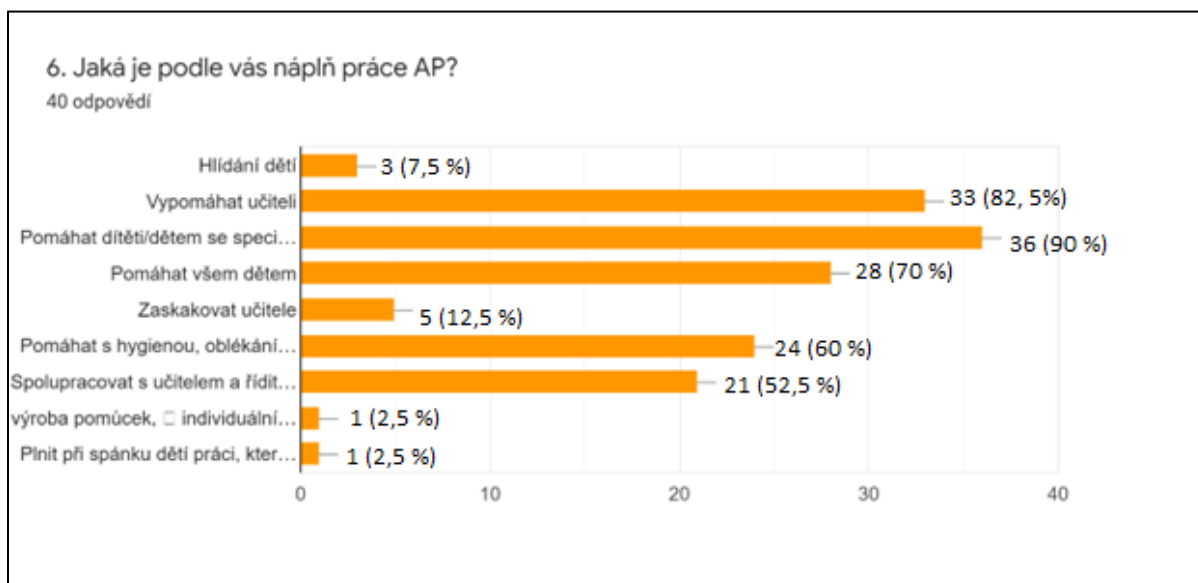
- „Je to pravá ruka učitele.“
- „Pomáhá pedagogovi se vším, co je potřeba.“
- „Spolupracuje s pedagogem.“
- „Osoba asistující učitelce.“
- „Je vázán na dítě s SVP.“
- „Pedagogický pracovník.“
- „Kolegyně, která mi pomáhá s dětmi, rozvíjí dítě se znevýhodněním.“

Z následujících odpovědí vyplývá, že mají respondenti přehled a vědí, kdo je asistent pedagoga. Názory výborně popisují definici AP a jeho práci. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který je zaměstnancem příslušné mateřské školy, ve které se mohou vzdělávat žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Náplní práce AP je zejména spolupráce s pedagogem a podílení se na vzdělávací činnosti u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i ostatních dětí. Dále zmiňme další odpovědi respondentů:

- „Asistent pedagoga je člověk, který se nestaví nad učitele, ale je mu nápomocen ať už s dítětem nebo při konkrétních úkonech při práci u stolu, v herně atd.“
- „AP pomáhá pedagogovi s přímou i nepřímou činností u dětí, není orientován pouze na dítě, které má na AP papíry, ale je pravou rukou pedagoga.“
- „Člověk, který by měl svou práci mít rád, mít blízký vztah k dětem, umět se přizpůsobit, komunikovat s dětmi i učitelem. Být pohotový, milý, pracovitý, spolehlivý a empatický.“
- „Asistent je pedagogický pracovník, který ovšem pracuje na základě pokynů a domluvy s učitelem ve třídě s dítětem integrovaným i s ostatními dětmi.“

Z předchozích odpovědí lze odvodit, že si jsou respondenti vědomi faktu, že se AP podřizuje práci učitele a pracuje na základě předem domluvených pokynů, věnuje se dítěti se SVP i ostatním dětem.

Otázka č.6: Náplň práce AP

Graf 5 - Náplň práce AP

V otázce číslo 6 mohli respondenti zaškrtnout více nabízených odpovědí i vyjádřit svůj vlastní názor. Velká většina tedy 82,5 % (36) respondentů jsou názoru, že náplní asistenta pedagoga především pomáhání dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami. S touto formou odpovědi můžeme jen souhlasit.

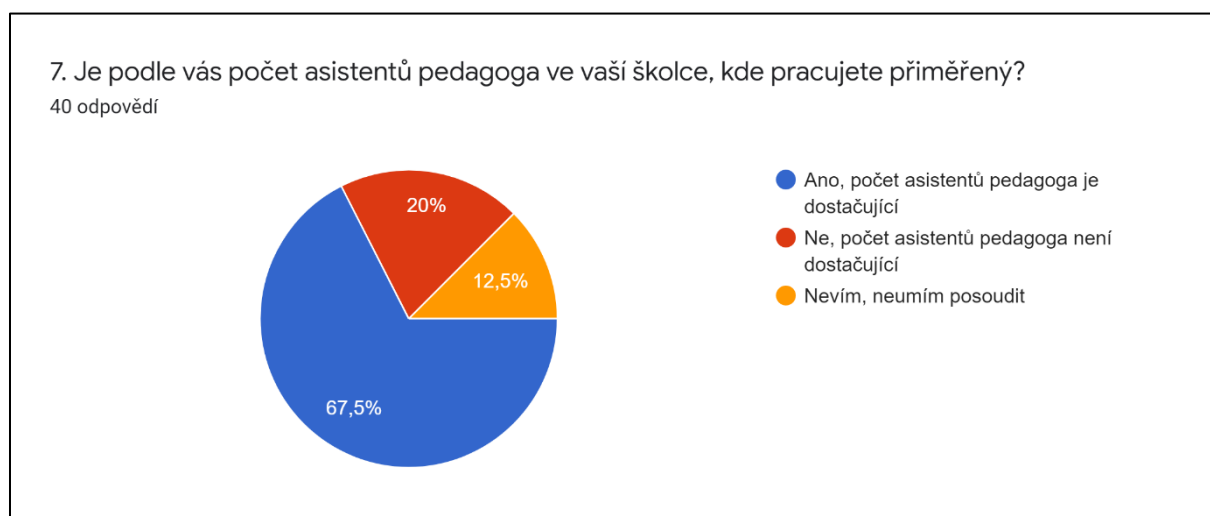
AP ve své praxi vykonává individuální práce s dítětem (žákem), který má nějakou formu dohledu, verbálně i vizuálně ho podporuje, a to ve třídě i mimo ní. (Kendíková, 2020, s. 70)

Z grafu můžeme vyčíst další informace. 82,5 % (33) respondentů se domnívá, že AP pomáhá všem dětem bez ohledu na diagnózu. Více než polovina (26) respondentů uvedlo jako náplň práce AP pomáhání s hygienou a oblékáním, spolupracovat s učitelem a řídit se jeho pokyny (21 respondentů). Zaskakovat za učitele a hlídat děti uvedlo minimum respondentů.

Dva respondenti využili volné odpovědi a uvedli, že náplní práce AP je:

- „Plnit při spánku dětí práci, kterou mu zadává vedení školy. Například ozdoba oken MŠ, příprava tříd na besídku, aj.“
- „Výroba pomůcek, individuální práce s dítětem podle stanovených i vzdělávacích programů a pokynů vzdělávacích programů.“

Otázka č.7: Názor na počet AP

Graf 6 - Názor na počet AP

Dvě třetiny (67,5 %) dotazovaných si myslí, že počet asistentů pedagoga v mateřské škole, kde pracují je dostačující. Osm (20 %) dotazovaných uvedlo, že počet asistentů pedagoga není dostačující a pět (12,5 %) dotazovaných neví, protože to neumí posoudit.

Posledních pět otevřených otázek je zaměřených na názor respondentů vzhledem ke kompetencím, spolupráci, přítomnosti u dětí bez speciálních vzdělávacích potřeb, důležitých vlastností a vztahům v praxi.

Otázka č.8: „Jaké si myslíte, že má AP kompetence?“

Další otevřená otázka výzkumného šetření se týkala kompetencí asistenta pedagoga. Tato otázka byla záměrně vytvořena tak, aby se dotazovaní mohli rozepsat a sdělit svůj vlastní názor. Na otázku odpovědělo pouze 29 dotazovaných ze 40. Tři dotazovaní se ve volné odpovědi přiznali a napsali „nevím“ nebo si nejsou jistí. Ostatní zajímavé odpovědi zněly takto:

- „Malé, nezasahuje do výuky vše jde podle plánu učitelky.“
- „S AP se předem domlouvám na činnostech, které budeme během dne dělat, pomáhá mi při všem, co je potřeba je to má pravá ruka.“
- „Přiměřené.“
- „Věnovat se samostatně dítěti – pomoc při pobytu ve školce, pomoc s jeho sebeobsluhou, hygienou, jídlem atd. Podílet se na přípravě pomůcek a činností. Být k ruce dětem i učitelce. Dohlížet na děti a podílet se na výchově.“
- „Záleží na tom, jak si to AP a učitel nastaví.“

- „Dle mého názoru malé.“
- „Částečně omezené, protože nenese odpovědnost za děti, nemůže byt s dětmi sám ve třídě.“
- „Opět záleží na pracovní náplni a dohodě ve třídě. Poslední slovo má vždy učitelka a AP by měl dělat vše v souladu.“
- „Kompetence má dle přiděleného stupně.“

Odpovědi na otázku číslo 8 je velmi těžké analyzovat, protože si respondenti pletou kompetence s náplní práce. Uvedené příklady výše jsou jediné, které spadají do skupiny kompetencí. Z toho vyplývá, že většina respondentů neví zcela jasně, jaké kompetence má asistent pedagoga.

Kompetence asistenta pedagoga jsou menší, než má učitel. Například AP smí hlídat děti na pozemku školy bez učitele, ale nesmí s nimi mimo areál školy. AP kopíruje materiály a pomáhá vytvářet vyučovací pomůcky. AP se účastní třídních schůzek a jednáním se zákonnými zástupci dítěte, zapojuje se do hodnocení výuky, účastní se na vytváření Individuálního vzdělávacího plánu (IVP), vede si deník ke každému žákovi aj.

Otázka č.9: „Jak konkrétně probíhala vaše spolupráce s AP?“

Na otevřenou otázku číslo 9 odpovědělo 31 respondentů, což je více odpovědí než v předešlé otázce. Odpovědi jsou velmi rozmanité.

Respondenti spolupracují s asistentem pedagoga profesionálně, vždy se předem domluví, jak bude daný den probíhat. Dbá se na souhru a podporu. AP se řídí pokyny učitelky a snaží se vytvořit ideální prostředí pro výuku. Učitel a AP společně hodnotí záměry, cíle, konzultují běžný den a činnosti v mateřské škole. Příklady odpovědí:

- „Vždy se domluvíme na všem, co je potřeba ke vzdělávání dětí.“
- „Pracuje v centru aktivit, zapojuje se do výzdoby ve třídě, pomáhá při zvládání obtíží dětí.“
- „Výborně, AP se řídí mými pokyny a spolupracuje.“
- „Souhra.“
- „Asistent je seznámen nejen s dítětem, učitelem, ostatními dětmi, ale i s rodiči. Je seznámen s IVP. Domlouváme se denně, co bude dělat s dítětem s SVP nebo s ostatními, když se věnuji dítěti s SVP. Je to o velmi kvalitní komunikaci a empatii.“

- „Asistentce řeknu, co má dělat, např. dohlížet na děti v umývárně, pomáhat jim s tvořením, dohlédnout na správný úchop tužky ap. Zároveň pokud to bylo právě potřeba, pomáhala "svému" dítěti.“
- „Každý týden plánujeme a tvoříme plán na týden následující, denně se domlouváme, dělíme si děti na skupinky. Na měsíc tvoříme plán pro dítě s PO, plán hodnotíme – záměry, cíle, co se povedlo, nepovedlo, proč.“
- „Nevyhovující. Paní asistentka hned od prvního dne přebírala roli učitelky na třídě, snažila se přeorganizovat dohodnutá pravidla s dětmi. Byla jinak milá, ochotná, pracovitá.“
- „Bohužel, není to člověk, který se hodí na tuto práci do školky. Je spíše přítěží a jeho pomoc je minimální. Takže neprobíhá moc šťastně.“

Poslední dva příklady odpovědí jsou psány v negativním pohledu na spolupráci učitele s asistentem pedagoga.

Otázka č.10: „Myslíte, že je přítomnost AP přínosná i pro děti bez speciálních vzdělávacích potřeb?“

Záměrně byla pro tuto otázku zvolena odpověď otevřená, aby měli respondenti možnost svou odpověď rozvést. Na otázku odpovědělo celkem 34 respondentů a z toho 30 odpovědělo: „Ano. Přítomnost AP je přínosná i pro děti bez speciálních vzdělávacích potřeb.“

Tři respondenti uvedli, že přítomnost AP není přínosná pro děti bez speciálních vzdělávacích potřeb. A odůvodnili to následovně: „Nemyslím, si, v takovém případě dvě učitelky na třídě stačí, na normální děti máme vystudované pedagogické školy.“ A jeden respondent uvedl: „Jak pro které dítě.“

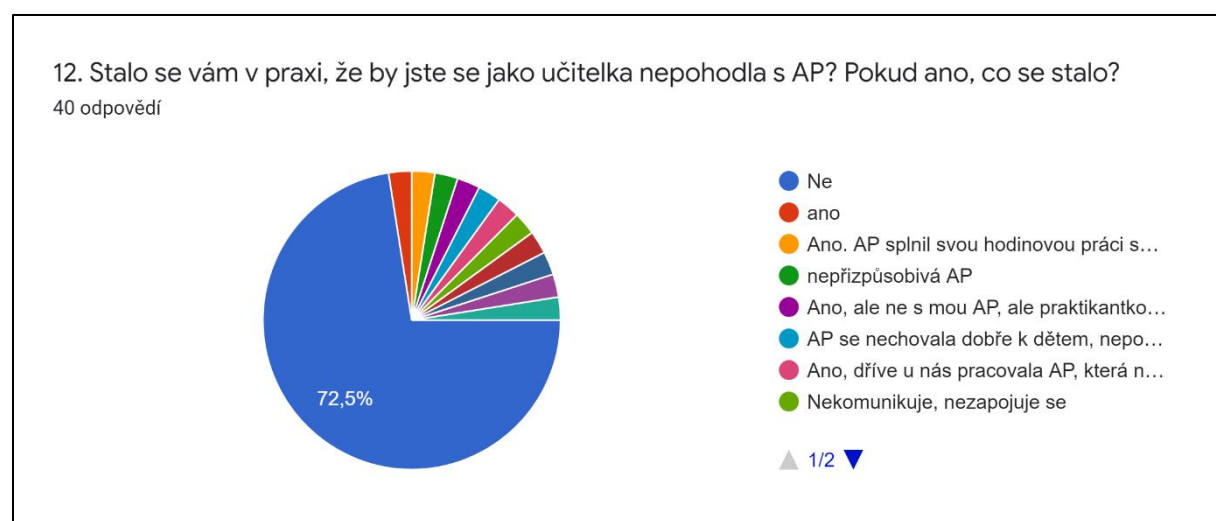
Otázka č.11: „Jaké nejdůležitější vlastnosti by měl mít podle vás AP?“

V předposlední otázce výzkumu byli respondenti tázáni na to, jaké nejdůležitějších vlastností by měl mít asistenta pedagoga. Odpovědělo 34 respondentů ze 40. A z uvedené získaných dat vyplývá, že učitelé a AP vnímají situaci velmi podobně.

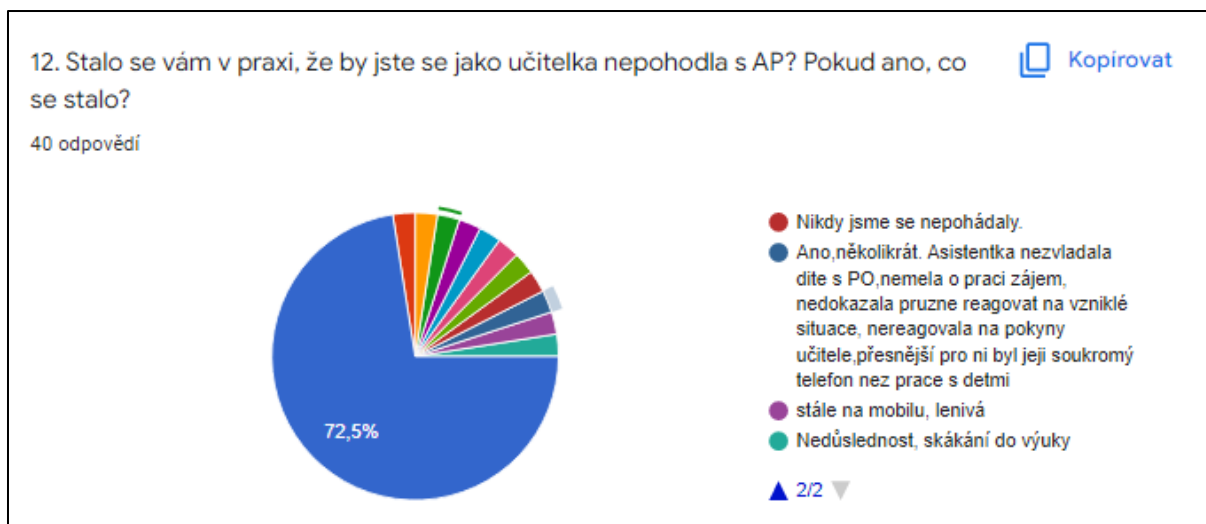
Příklady získaných dat:

<i>„Empatický</i>	<i>Odpovědný</i>	<i>Učenlivý</i>
<i>Psychická odolnost</i>	<i>Vnímavý</i>	<i>Milý</i>
<i>Vztah k oboru</i>	<i>Laskavý</i>	<i>Přizpůsobivý</i>
<i>Láska k dětem</i>	<i>Pracovitý</i>	<i>Citlivý</i>
<i>Hravý</i>	<i>Otevřený</i>	<i>Vstřícný</i>
<i>Hodný</i>	<i>Ochotný</i>	<i>Klidný</i>
<i>Komunikativní</i>	<i>Tolerantní</i>	<i>Spolehlivý</i>
<i>Zapálený</i>	<i>Trpělivý</i>	<i>Loajální</i>
<i>Důsledný</i>	<i>Kolegiální.“</i>	

Otázka č.12: „Stalo se vám v praxi, že byste se jako učitelka nepohodla s AP? Pokud ano, co se stalo?“

Graf 7 - Konflikt s AP

Graf 8 - Konflikt s AP2

V poslední otázce výzkumného dotazníku odpovídali respondenti jednoslovně nebo popisovali svou zkušenost z praxe. Na otázku odpovědělo všech 40 respondentů, z toho 72,5 % (29) respondentů uvedlo, že se nikdy nedostali do situace, kdy by se s AP nepohodli. 21,5 % (11) respondentů uvedlo, že se dostali do situace, kdy se nepohodli s AP a uvedli důvod proč se tomu tak stalo.

Příklady odpovědí zněly následovně:

- „Ano, dříve u nás pracovala AP, která neměla žádný vztah k dětem a na pozici AP šla jen proto, aby byla zaměstnaná. Často jsme bojovali ohledně přístupu k dětem a celkově její náplně práce, kterou nenaplňovala.“
- „Nedůslednost, skákání do výuky.“
- „Nikdy jsme se nepohádaly.“
- „AP se nechovala dobře k dětem, nepomáhala ani jim ani mně. Dělala jen to, co jí baví nebo vůbec nic. Nebyla nikdy po ruce, odcházela ze třídy a odmítla i pomoc dětem na záchodě nebo se oblékat.“
- „Stále na mobilu, lenivá.“
- „Nepřizpůsobivá AP.“
- „Ano, ale ne s mou AP, ale praktikantkou kurzu AP. Nelíbily se mi její metody práce, které byly v rozporu s mými i koncepcí naší školky a dle mého nevhodné u konkrétního dítěte. Vysvětlila jsem jí to, pochopila a snažila se držet zpátky.“
- „Ano.“
- „Ano. AP splnil svou hodinovou práci s dítětem a poté se věnovala všem dětem jako učitelka především ve výtvarných činnostech.“

- „*Ano, několikrát. Asistentka nezvládala dítě s PO, neměla o práci zájem, nedokázala reagovat na vzniklé situace, nereagovala na pokyny učitele, přednější pro ni byl její soukromý telefon než práce s dětmi.*“

4.3. Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké jsou názory a postoje mezi učiteli a asistenty pedagoga vzhledem k jejich spolupráci při vzdělávání v konkrétní mateřské škole – Veselé školky v Šumperku. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 40 osob, pracujících v mateřské škole na pozicích učitel, asistent pedagoga, chůva, vedoucí učitelka a ředitelka školy, z nichž všichni odpovídající byli ženy. Největší zastoupení v této konkrétní školce mají respondenti s pedagogickou praxí více než 4 roky. Více než polovina dotazovaných odpověděla, že s AP spolupracují 1-3 roky, ostatní mají delší zkušenost (více než 4 roky) a naopak se našli i jedinci, který spolupracují s AP teprve krátce (méně než rok).

Většina respondentů má přehled a ví, kdo je AP a jaká je jeho náplň práce. Jsou si vědomi, že se podřizuje práci učitele a pracuje na základě předem domluvených pokynů. AP je přidělen jako podpůrné opatření do třídy, ve které je vzděláváno dítě se speciálními vzdělávacími potřebami a podílí se na vzdělávání všech dětí.

Počet asistentů pedagoga je dle dotazovaných dostačující. Z vlastní praxe v této konkrétní mateřské škole vím, že se vedení školy snaží, aby v každé třídě působil asistent pedagoga, aby to zastoupení pedagogických pracovníků bylo v každé třídě stejné. Některý asistent je přiřazen pouze k jednomu dítěti, jiný má na starosti třeba dvě děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Setkala jsem se s případem, kdy byl ve třídě asistent pedagoga i osobní asistent.

Vzhledem ke kompetencím AP se domnívám, že více než polovina dotazovaných přesně neví, jaké kompetence má AP, protože buď odpověděli mimo téma nebo neodpověděli vůbec.

Spolupráce AP a učitele podle respondentů probíhá profesionálně, se vzájemnou podporou a souhrou. Mezi odpověďmi se objevilo i zanedbatelné procento (2 respondenti), kteří se vzájemnou spoluprací nejsou spokojeni.

Respondenti jsou názoru, že je přítomnost AP ve třídě přínosná i pro děti, které nemají speciální vzdělávací potřeby.

Mezi nejdůležitější vlastnosti AP patří empatie, kladný vztah k dětem, ochota učit se novým věcem, umět spolupracovat, být odpovědný, důsledný, zapálený, spolehlivý, hravý a trpělivý.

Z poslední otázky vyplynulo, že dvě třetiny respondentů se v praxi nesetkala s negativní spoluprací s AP. Jedna třetina uvedla negativní zkušenost. Z odpovědí jsme se dozvěděli, že nejčastějším problémem je povyšování AP, lenost, nepřizpůsobivost a záporný vztah k dětem.

ZÁVĚR

Pro psaní své bakalářské práce jsem si vybrala téma „Role asistenta pedagoga v mateřské škole“. Na pozici asistenta pedagoga v mateřské škole jsem rok pracovala, proto je mi téma velmi blízké. Cílem bakalářské práce bylo zjistit názory a postoje mezi učiteli a asistenty pedagoga vzhledem k jejich spolupráci. Měla jsem možnost porovnat vlastní názory a názory pedagogických pracovníků, kteří pracují ve stejné mateřské škole, jako já před dvěma lety.

V teoretické části jsem se nejdříve věnovala legislativnímu vymezení a zmínila jsem ty nejdůležitější zákony a vyhlášky související s pozicí asistenta pedagoga v mateřské škole. Dále jsem v této části zmínila, jaké by měl mít asistent pedagoga osobnostní předpoklady a vymezila pracovní náplň asistenta pedagoga dle výše dosaženého vzdělání. Okrajově jsem zmínila i financování pozice asistenta pedagoga. A zjistila jsem, že právě financování je důvodem nízkého platu i menšího pracovního úvazku. Za důležitou teoretickou část považuji tu, kde jsem se věnovala spolupráci a rozdělení kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga. Právě dobrý vztah mezi učitelem a asistentem je základním kamenem celého vzdělávacího procesu. Když si učitel a asistent pedagoga mezi sebou nastaví pravidla už od prvního dne, zabrání tak zbytečným chybám, které mohou negativně ovlivnit kvalitu práce a atmosféru ve třídě. Asistent pedagoga je stejně jako pedagog zodpovědný za bezpečnost a ochranu dětí v mateřské škole. Pozornost jsem věnovala i dalšímu vzdělávání asistenta pedagoga jako jsou účasti na kurzech a samostudium po celou pedagogickou praxi.

V praktické části jsem se díky dotazníkovému šetření zaměřila na pohledy učitelů a asistentů pedagoga, vzhledem k jejich spolupráci při vzdělávání v konkrétní mateřské škole – Veselé školky, Šumperk. Výzkumu se zúčastnilo všech 40 pedagogických i nepedagogických pracovníků (chůva) pracovníků, včetně vedoucích učitelek a ředitelky školky. Výzkum ukázal, že v konkrétní mateřské škole převládají pozitivní názory na pozici asistenta pedagoga, spolupráce mezi učiteli a asistenty je na vlně vzájemné tolerance, podpoře a předem dohodnutých požadavků ze všech stran. Asistent pedagoga je přínosem pro učitele, děti se speciálními vzdělávacími potřebami i pro celou třídu.

V praxi bych doporučila všem dotazovaným, aby si mezi sebou ujasnili své kompetence, nastavili si od začátku jasná pravidla při výuce. Profesionalita a otevřenost zajistí přátelskou atmosféru jak ve třídě, tak mezi kolegy.

Bakalářská práce je pro mě velkým přínosem. Ujasnila jsem si spoustu poznatků a dozvěděla mnoho nových informací. Při mé budoucí profesi mi nabyté znalosti jistě pomůžou při spolupráci s asistentem pedagoga.

S výsledky práce jsem spokojená, neboť mi jen utvrdili, jak skvěle fungují vztahy a spolupráce v naší mateřské škole – Veselé školky, Šumperk.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Použitá literatura

ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra. V Praze: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-97-1.

GARDOŠOVÁ, J. Osobnost asistenta pedagoga. in MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M. a kol. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 1. vyd. ISBN 978-80-244-4722-3

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KENDÍKOVÁ, Jitka. Asistent pedagoga. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-349-0.

KENDÍKOVÁ, Jitka. Vademecum asistenta pedagoga. 2. vydání. V Praze: Pasparta, 2020. ISBN 978-80-88290-50-6.

KULŠTRUNKOVÁ, J. Osobnost asistenta pedagoga. in MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M. a kol. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 1. vyd. ISBN 978-80-244-4722-3

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. Asistent pedagoga v mateřské škole. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-394-0.

UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.

Internetové zdroje

[online]. Copyright © [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/standard-pap/standard-pap.pdf>

Legislativní prameny

561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561?text=561%2F2004>

562/2004 Sb. Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-562>

262/2006 Sb. Zákoník práce. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

75/2005 Sb. Nařízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a př.... Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AP – Asistent pedagoga

IVP – Individuální vzdělávací plán

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SVP – Speciální vzdělávací program

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Pohlaví respondentů	23
Graf 2 - Pracovní pozice.....	24
Graf 3 - Délka pedagogické praxe.....	24
Graf 4 - Délka spolupráce s AP	25
Graf 5 - Náplň práce AP.....	27
Graf 6 - Názor na počet AP	28
Graf 7 - Konflikt s AP	31
Graf 8 - Konflikt s AP2	32

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha – Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Dominika Mátychová a před mateřskou dovolenou jsem pracovala v mateřské škole Veselá školka, Šumperk. Obracím se na vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku, který mi pomůže k dokončení mé bakalářské práce na téma Role asistenta pedagoga v mateřské škole. VŠE JE ANONYMNÍ.

Získaná výsledná data budou zveřejněna v mé práci a mohla by být přínosem jak pro asistenty pedagoga, tak pro učitele.

Děkuji za váš čas.

1. Jste*

- ☐ Žena
- ☐ Muž

2. Na jaké pozici pracujete?*

- ☐ Učitel/ka
- ☐ Asistent pedagoga
- ☐ Chůva
- ☐ Jiná...

3. Jaká je délka vaší pedagogické praxe?*

- ☐ Méně než 1 rok
- ☐ 1-3 roky
- ☐ 4 a více let

4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?*

- ☐ Méně než 1 rok
- ☐ 1 - 3 roky
- ☐ 4 a více let
- ☐ Ještě jsem neměl/a možnost spolupracovat s AP

5. Kdo je podle vás AP a jaká je jeho práce?

.....

6. Jaká je podle vás náplň práce AP?*

- ☐ Hlídaní dětí
- ☐ Vypomáhat učiteli
- ☐ Pomáhat dítěti/dětem se speciálními vzdělávacími potřebami
- ☐ Pomáhat všem dětem
- ☐ Zaskakovat učitele
- ☐ Pomáhat s hygienou, oblékáním, aj.
- ☐ Spolupracovat s učitelem a řídit se jeho pokyny
- ☐ Jiná...

7. Je podle vás počet asistentů pedagoga ve vaší školce, kde pracujete přiměřený?*

- ☐ Ano, počet asistentů pedagoga je dostačující
- ☐ Ne, počet asistentů pedagoga není dostačující
- ☐ Nevím, neumím posoudit

8. Jaké si myslíte, že má AP kompetence?

.....

9. Jak konkrétně probíhala vaše spolupráce s AP?

.....

10. Myslíte, že je přítomnost AP přínosná i pro děti bez speciálních vzdělávacích potřeb?

.....

11. Jaké nejdůležitější vlastnosti by měl být podle vás AP?

.....

12. Stalo se vám v praxi, že byste se jako učitelka nepohodla s AP? Pokud ano, co se stalo?

- ☐ Ne
- ☐ Jiná...